

УПУТСТВО ЗА ПИСАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ
Кандидат **мр Дејан Јованчевић**; Тема *Хегелов и Аристотелов појам филозофије о практичком*;

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовео комисију 22.4.2016. године, Наставно-научно веће Филозофског факултета, Универзитет у Новом Саду</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен: Проф. др Драган Проле, ванредни професор за ужу научну област Филозофске науке, 14. 7. 2011. године, Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду, Одсек за филозофију, члан Комисије; Проф. др Миленко А. Перовић, редовни професор за ужу научну област Филозофске науке, 01.11.1995. године, Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду, Одсек за филозофију, ментор; Проф. др Бранко Баљ, редовни професор за ужу научну област Филозофске науке, 29.12.1997. године, Економски факултет у Суботици, Универзитет у Новом Саду, председник Комисије.</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Дејан (Миодраг) Јованчевић</p> <p>2. Датум рођења, општина, република: 12.9.1972. године, Рума, Република Србија</p> <p>3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: 4.6.2014. Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет, Хегелов појам моралности</p> <p>4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Филозофија</p>
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: <i>Хегелов и Аристотелов појам филозофије о практичком</i>

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

. Докторска дисертација под насловом *Хегелов и Аристотелов појам филозофије о практичком* садржи укупно 181 страну. Нема графикана, шема ни илустрација. Садржи три поглавља од којих два велика поглавља са више одељака и попис литературе. Преглед литературе садржи 170 библиографских јединица (стр. 167-178).

Прво поглавље представља **Излагање тезе** докторске дисертације и ближе одређује проблем истраживања (стр. 9-12).

Друго поглавље –**Спекулативност, повесност и објективни дух** (стр. 13-118) - разложено је на следеће целине:

Појам спекулативне филозофије о практичком (стр. 14-61);

Хегелова спекулативна филозофија практичког (стр. 14-40);

Аристотелова спекулативна филозофија практичког (стр. 41-61);

Појмови повести и времена (стр. 62-77);

Хегелови појмови повести и повести филозофије (стр. 62-72);

Аристотелов појам времена (стр. 72-77);

Појам објективног духа и појам праксе (стр. 78-118);

Хегелов појам објективног духа (стр. 79-107);

Аристотелов појам праксе (стр. 108-118);

У трећем поглављу обрађена је **Филозофија права и филозофија неусиљеног политичког јединства практичког** (стр. 119-164). Тематске јединице овог поглавља су:

Појам државе и појам полиса (стр. 119-141);

Хегелов појам државе (стр. 121-131);

Аристотелово одређење политике (стр. 131-141);

Појам грађанског друштва, појам породице и појам економије (141-148);

Хегелови појмови породице и грађанског друштва (стр. 141-146);

Аристотелово одређење домаћинства (стр. 146-148);

Појам моралности и појам етоса (стр. 149-164);

Хегелов појам апстрактног права и моралности (стр. 148-163);

Аристотелов појам етоса (стр. 163-164);

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

1.Кандидат је најпре изложио тезу дисертације којом је поставио интерпретацијски модел према коме централни појам филозофије о практичком докучује на основу Хегелових појмова спекулативне логике практичког, појма повести и појма објективног духа. Постављени Хегелов појмовни оквир је истовремено најбољи интерпретацијски оквир за филозофско-повесни приступ Аристотеловој практичкој филозофији. Основна интенција кандидата није у догматском и неповесном статистирању основних појмова Хегелове филозофије о практичком ни у разумевању Аристотелове практичке филозофије самокао вредног филозофског наслеђа. Кандидат на самосвојни начин настоји докучити елементе могућег система филозофије чији је неизоставни реал-филозофски члан - филозофија о практичком. Став је кандидата да се у повесним кретањима практичког као феномена и

филозофије практичког као његове рефлексije њихова кључна спона открива у спекулативном појму практичког. Са становишта целине повести филозофије показује се да су Аристотел и Хегел водећи спекулативни мислиоци праксиса као таквога. Разлике између Хегеловог и Аристотеловог мишљења праксиса идентифицирају се као филозофско- повесне, реал-филозофске и спекулативно-логичке разлике.

2. У другом поглављу кандидат је настојао истаћи значај носећих појмова спекулативне логике практичког, повести и праксе у Хегеловој и Аристотеловој филозофији. Интерпретацијски кључ - према коме се Хегеловим појмовима филозофски и повесно поима Аристотелова филозофија о практичком - примењен је најпре излагањем Хегеловог решења проблема, излагањем Аристотеловог решења аналогног проблема, да би се коначно интерпретацијско мерило извело из Хегелове филозофије. Тако је изложен Хегелов појам спекулативне логике практичког који кулминира у идеји доброг. У наставку је изложена Аристотелова спекулативна логика практичког. Она се не може сажети у један појам већ представља низ појмовних одредби: појмовна (логоска) могућност, делатност и уделовљеност-, добро и најбоље, однос према једном, крајњи, обликовни, покретачки и тварни узрок, сразмера и разлученост те хијерархијски поредак бића које врхуни у апсолутном бићу. Интерпретацијски кључ показује да је Аристотелова спекулативна идеја битак за себе јединства супротности које прелази у битак за друго разликовања и одређивања. У другом одељку приказује се Хегелов појам повести објективног духа као ослобађања духовне супстанције те повести апсолутног духа=повести филозофије чија је филозофија права један члан. Кандидат не налази код Аристотела појам који би био еквивалентан Хегеловом појму повести. Аналогон појма времена налази у појму негативности промене свега. Аристотелов појам времена је с једне стране спекулативан, јер сажима сва суштинска одређења природног времена. С друге стране, тај појам времена разликује се од модерног појма повести који изражава не само негативност промене, него и самооднос те негативности, што одговара модерном појму духа. Одељак о Хегеловом појму објективног духа=права изведен је као појмовна разлика према појму природе, субјективног и апсолутног духа. Право посматра свако постојање као постојања у слободној вољи=свету=другој природи. Кандидат је Аристотелово одређење праксе одредио путем односа према оном теоријском и оном поетичком. Однос практичког и теоријског, те практичке и теоријске филозофије отворено је питање у Аристотеловој филозофији, а показано је кроз однос према једном и кроз хијерархијски низ бивстава.

3. Треће поглавље кандидат поставља као прелажење са спекулативно- логичких одређења на реал-филозофска одређења Хегелове филозофије права и Аристотелове политичке филозофије и етике. Поглавље разматра најпре Хегелове појмове државе, грађанског друштва, породице, моралности и апстрактног права. Та се појмовна структура компарира с Аристотеловим појмовима полиса, домаћинства и етоса. У Хегеловом појму унутрашње државе за себе кандидат налази сродност с идејом самосврховитости полиса. Хегелов појам државе показује се у његовој актуалности и анахроности. Хегелов појам грађанског друштва показује ситуирање модерног принципа субјективности као права посебности субјекта на задовољење, те у подруштвљењу како

сфере породице, тако и сфере државе. На Аристотеловој филозофији економије показује се значај односа у домаћинству пре свега између роба и господара. Последњи одељак гради се на компарирању Хегеловог појма апстрактно-правног правног лица и моралног субјекта с Аристотеловим одређењем највишег добра, врлине уопште и посебне врлине.

VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање на основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији

1. Јованчевић Дејан, *Одређење објективног духа кроз однос према субјективном и апсолутном духу*, Архе, Филозофски факултет Нови Сад, прихваћено за објављивање
2. Јованчевић Дејан, *Одређење објективног духа кроз однос према субјективном и апсолутном духу*, Архе, Филозофски факултет Нови Сад, прихваћено за објављивање

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

1. Кандидат је у раду показао спекулативну основу Хегелове и Аристотелове филозофије о практичком. Оно спекулативно схваћено је као општа апсолутна делатност или тражење истине у чистим појмовима за себе независно од искуства. Аристотелови појмови спекулативне логике по себи истакнути су у његовој практичкој филозофији ради поимања бити самог практичког. Хегелови спекулативни појмови практичке идеје, делања и воље развијени су у специфичном проблемском склопу под именом филозофије права, тј. филозофије објективног духа тако да остварују општу апсолутну делатност на пољу права.

2. Могућности интерпретацијског кључа за докучивање Аристотелове филозофије о практичком кандидат је испитивао херменеутичким тумачењем појма праксе Гадамера и Ритера. При томе је показано да појмовни (логоски) карактер практичког није секундарни феномен у односу на само практичко. Оно се код ових аутора схвата у аналогији са појмом животности у смислу *биос*, чак и кад је живот одређен избором, као истрајавање у појединачности и као непојмовно саморазумевање и самооднос. Напротив, исказан је став да се код Аристотела ради о изворном појмовном (логоском) карактеру самог праксиса, који, с друге стране, не може бити парадигма промишљања модерног подручја практичког. Модерни појам праксе као појам права узорно је развијен у Хегеловој филозофији о практичком.

3. У раду је показана разлика Хегелове и Аристотелове филозофије о практичком која је повесна, системска и логичка. Филозофско повесна разлика показана је кроз Хегелово држања смера системског јединства филозофије и Аристотеловог координацијског повезивања делова без појма који би апсолутно све уједињавао. Аристотел мноштво појава доводи до појма, али му се јединствени појам даље распада у низ одређених појмова, јер не успева увек наћи више јединство којим би превладао супротности, премда је мислио оно треће као јединство супротности. За апсолутни принцип важно је да се он код Аристотела јавља као појам, као појмовно јединство, само другог типа у односу на Хегелово одређење. Системска разлика у погледу филозофије о практичком показана је у Хегеловом истицању момента грађанског друштва као другог слоја друштеност и права

субјективне посебности на задовољење. Ово подруштвљење обичајности чини основу разлике античког полиса и модерне државе, те античког домаћинства и модерне економије.

4. Логичку разлику филозофије о практичком ова два мислиоца кандидат је показао кроз однос Хегеловог појма духа, као практичке и апсолутне идеје, према Аристотеловим појмовним низовима могућност-делатност-уделовљеност, узрок-твар-идеја-добро и онтолошко-теолошким одређењем низа бивстава који врхуни у апсолутном бивству. Кандидат питање односа теоријског и практичког бивства, те питање несразмере теоријске заснованости и самосталности практичке филозофије код Аристотела оставља отвореним. С друге стране, кандидат је мишљења да је апсолутна идеја метода и саме филозофије права код Хегела.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Кандидат Дејан Јованчевић суочио се с изузетно сложеним истраживачким задатком да, с једне стране, стави у проблемски однос два тако велика, значајна и сложена филозофска система какви су Аристотелов и Хегелов те, с друге стране, да расветли спекулативни карактер њиховог мишљења. Оно што је на тематски начин спајало те две стране истраживачког задатка припадало је традицији филозофије у оном елементу који се увек показивао као њен истински "камен кушње". Наиме, стратегијско мерило сваке филозофије не налази се примрно, како се то обично мисли, у теоријској, него у практичкој филозофији, у полагању рачуна о могућностима филозофског мишљења људског праксиса. Подручје праксиса и филозофског мишљења праксиса је оно подручје на коме своју валидност треба да покажу сви носиви појмови једне филозофске концепције, једнако као и њене носеће поставке.

Кандидат је спекулативном карактеру питања о спекулативности Аристотелове и Хегелове практичке филозофије, односно, филозофије о практичком одговорио на најпримеренији начин. У бити, спекулативност одређеног предмета филозофије, те спекулативност филозофске обраде тога предмета захтева у најмању руку и спекулативну интерпретацију. Кандидат је показао да се без особитих тешкоћа креће у сложеном дискурсу спекулативне методе.

Генерални истраживачки резултат који је кандидат постигао у складу је с високим стандардима који се постављају пред једну докторску дисертацију из филозофије. Будући да се ради о истраживању односа између Аристотелове и Хегелове филозофије, примерено мерило квалитета дисертације могуће је наћи у оним мисаоним кретањима у савременој филозофији која су тематски била оријентирана на тај проблем. Мисли се овде у првом реду на познати покушај немачких филозофа седамдесетих година 20. века да - вођени задатком рехабилитације пракричке филозофије – изнова пропитају однос између Хегела и Аристотела. Захваљујући високој филозофској култури, добром познавању изворне литературе, као и упућености у релевантне радове наших аутора, кандидат је успео успоставити не само утемељен критички однос према предоченом покушају, него се у свом раду изборити за једно аутентично разумевање бити праксиса у његовој проблемској и системској перспективи.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:	
НАПОМЕНА: Дисертација је написана у складу са наведеним образложењем, садржи све битне елементе, оригиналан је допринос науци и не садржи недостатке који би битно утицали на резултат истраживања. У нашој филозофији врло су ретке дисертације с истраживачким задацима који експлицитно захтевају велике филозофске синтезе, посебно таквих тематских целина као што је Аристотелова практичка филозофија и Хегелова филозофија објективног духа, тј. филозофија права у ширем смислу. Дисертација кандидата Дејана Јованчевића има управо тај проблемски и синтетички карактер. Њена је оригиналност успостављена не само у подручју могућности изазивања на филозофски дијалог две велике филозофске парадигме, не само у имплицитном полемичко-критичком односу према важећим проминентним мишљењима о истраживаном питању у савременој западној филозофији, него и у спекулативној интерпретацији спекулативног карактера те две парадигме.	
1.	Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме ДА
2.	Да ли дисертација садржи све битне елементе ДА
3.	По чему је дисертација оригиналан допринос науци ДА
4.	Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања ДА
X ПРЕДЛОГ:	
На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:	
-	да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана
-	да се докторска дисертација враћа кандидату на дораду (да се допуни, односно измени) или
-	да се докторска дисертација одбија
-	

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ**Проф. др Драган Проле**

Проф. др Миленко А. Перовић

Проф. др Бранко Баљ
